

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci sociálně-právní ochrany nezletilého Davida A.

A. Závěry šetření

Na základě podnětu paní A. A., bytem xxxx (dále jen „matka“), jsem zahájila šetření podle § 14 zákona o veřejném ochránci práv¹. Předmětem šetření byl postup Úřadu městské části Praha 14 (dále jen „OSPOD“) při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví jejího syna Davida A. (nar. xxxx).

Ve zprávě o šetření jsem dospěla k závěru, že OSPOD pochybil tím, že:

- stranil babičce z otcovy strany, když se od samého počátku přiklonil na její stranu, aniž měl dostatek informací, a když nepřijal stanovisko na základě objektivních zjištění, a tudíž nehájil zájem dítěte;
- nevycházel z řádně zjištěného skutkového stavu a několikrát použil informace účelově tak, aby vyzněly v neprospěch matky;
- jeho kroky od samého počátku nesledovaly základní princip sociální práce, kterým je ochrana rodičovství a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou péči;
- nezohlednil zdravotní postižení matky, která neměla ani možnost projevit, zda a jakým způsobem je schopna o dítě pečovat, a neposkytl jí dostatečnou pomoc a podporu s ohledem na její zdravotní postižení;
- neřešil napjaté vztahy mezi matkou a otcovskou babičkou a nedoporučil jim ani nenařídil společnou odbornou poradenskou pomoc nebo nepoužil jiné nástroje sociální práce pro urovnání napjatých vztahů v rodině.

B. Vyjádření úřadu

Starosta městské části Praha 14 Mgr. Radek Vondra mě dopisem ze dne 28. března 2019 informoval, že nesouhlasí s tvrzením, že OSPOD stranil babičce z otcovy strany a nedal matce možnost prokázat rodičovské schopnosti. Starosta byl přesvědčen o tom, že OSPOD hájil po celou dobu sociálně-právní ochrany nezletilého Daniela a výkonu kolizního opatrovnictví jeho nejlepší zájem.

Ve svém vyjádření popsal důvody postupu OSPOD. Uvedl, že OSPOD reagoval na situaci bezprostředně po porodu Davida, kdy rodiče sdíleli společnou domácnost. Považoval proto svěřením nezletilého do péče otcovské babičky za řešení situace v jeho zájmu, neboť rodiče tak měli možnost podílet se společně na péči o dítě.

Dále uvedl, že OSPOD podpořil matku tím, že jí doporučil, aby zahájila spolupráci s dobrovolnickou organizací (dále jen „dobrovolnickou organizace“). Sjednal také matce

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

pobyt s dítětem v dětském centru nemocnice, kde se matka měla zacvičit v každodenní péči o dítě.

Starosta rovněž argumentoval, že OSPOD dospěl k názoru, že by dítě mělo být svěřeno do péče otcovské babičky, na základě vlastního hodnocení situace a s přihlédnutím k závěrům vyplývajícím ze znaleckých posudků. Starosta odmítl, že by OSPOD svůj názor vyvodil pouze ze znaleckého posudku.

Závěrem starosta ve vyjádření uvedl, že podle nejnovějších zjištění OSPOD žije matka v domácnosti se svými rodiči, má jejich plnou podporu a poměry rodiny jsou po všech stránkách vyhovující. Styk nově probíhá tak, že dítě pobývá čtrnáct dnů u otcovské babičky a čtrnáct dnů u matky (a jejich rodičů), a kopíruje tak režim střídavé péče. Starosta mě ujistil, že OSPOD bude matku v jejích rodičovských kompetencích podporovat.

C. Závěrečné hodnocení

Z vyjádření starosty není zřejmé, která opatření k nápravě OSPOD přijal. Pouhé neurčité sdělení o tom, že OSPOD bude matku podporovat v jejích rodičovských kompetencích, nepovažuji za dostatečné opatření. Z toho důvodu vydávám své závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

C.1 Nestrannost OSPOD

Starosta se ohradil proti závěru zprávy, že OSPOD stranil otcovské babičce. Musím uvést, že v tomto bodě trvám na svých závěrech, jež uvádím ve zprávě o šetření.

Trvám na tom, že OSPOD nepostupoval nestranně a informace, které získal, několikrát účelově vyložil v neprospěch matky. Příkladem lze uvést již vyjádření porodnice², jež OSPOD ve své zprávě pro soud sice zmínil, ale poukázal v ní pouze na tu část, která hovořila v neprospěch matky. Naprosto vypustil informaci o tom, že podle vyjádření porodnice matka péči o dítě zvládala, a o tom, že se snažila sehnat pomoc u oblastní charity.

OSPOD zmiňovanou první zprávu pro soud vytvořil převážně na základě informací, které mu poskytla otcovská babička, aniž se s matkou a dítětem vůbec seznámil a objektivně zhodnotil možnosti a schopnosti péče matky o dítě. Byl to OSPOD, kdo babičce navrhl, aby k soudu podala návrh na svěření dítěte do své péče. Tato skutečnost vyplývá ze zprávy OSPOD, na základě které soud vydal rozhodnutí o předběžném opatření o svěření dítěte do péče babičky.³ **Je tedy zřejmé, že již od samého počátku OSPOD preferoval řešení, kdy dítě bude svěřeno do péče babičky.** V té době ještě matka pobývala s dítětem v porodnici a nikdo ji nekontaktoval.

2 Oznámení Nemocnice Na Bulovce ze dne 27. 3. 2017.

3 Ve zprávě je uvedeno, že babička „byla poučena o možnostech řešení a bude podávat v nejbližších dnech návrh na svěření dítěte do péče třetí osoby“.

Za zcela nepřípustný musím označit postup, kdy OSPOD i další zprávu pro soud⁴ vypracoval, aniž se sociální pracovnice setkala s dítětem. S matkou se sociální pracovnice setkala pouze jednou, při místním šetření v domácnosti. Podrobný pohovor s ní při té příležitosti neprovedla a dítě v té době nebylo doma. Neměla tak možnost objektivně zhodnotit, zda a jak matka péči o syna zvládá. OSPOD přitom touto zprávou navrhl, aby soud svěřil dítě do péče otcovské babičky.

Osobní pohovor s matkou OSPOD provedl až po vypracování druhé zprávy pro soud. Při vypracování třetí zprávy pro soud⁵ OSPOD znovu použil pouze tvrzení otcovské babičky o nedostatečné péči matky. Žádnou z výhrad, které uváděla matka vůči babičce, však ve zprávě neuvedl.

Příkladem jsem uvedla pouze několik skutečností, které dokládají, že OSPOD nebyl v tomto případě nestranný. Podrobněji je rozvádím ve zprávě ze šetření a trvám na svém závěru, že OSPOD nebyl nestranný.

C.2 Posilování a podpora rodičovských kompetencí matky

Je pravda, že OSPOD učinil krok k prokázání a posílení matčiných rodičovských schopností, když jí navrhl spolupráci s dobrovolnickou organizací. Pochybení se však dopustil, když z této spolupráce vyvodil naprosto chybný závěr. Dobrovolnická organizace ve zprávě uvedla, že domluva s matkou byla v pořádku, ale nebyl nastaven prostor pro spolupráci s matkou, neboť babička měla tendenci se do jednání vměšovat, v jiných případech zase v bytě probíhala návštěva atd. Z tohoto důvodu dobrovolnická organizace svoji spolupráci s matkou ukončila. Není tedy pravda, jak vyplývá ze zprávy a vyjádření OSPOD před soudem, že by spolupráce matky s organizací nebyla dobrá z důvodů na straně matky. Ze spisové dokumentace nadto vyplynulo, že soudní znalkyně pak na základě této informace dospěla k závěru o nezodpovědném přístupu matky.

Ve vyjádření je také uvedeno, že OSPOD matce sjednal pobyt v dětském centru nemocnice za účelem posílení a prověření rodičovských dovedností matky. Podle zprávy z pobytu, kterou dětské centrum nemocnice vystavilo, matka péči o dítě zvládla dobře. Dětské centrum ve zprávě doporučilo, aby v případě, že dítě bude svěřeno do její péče, byla matce poskytnuta průběžná podpora a dohled nad její péčí o dítě.

Závěry ze zprávy z pobytu kolizní opatrovník rovněž nezohlednil, naopak ve svém vyjádření pro soud uvedl, že pobyt matky s dítětem v centru byl příliš krátký (devatenáct dnů). Vadilo mu rovněž, že matka měla nepřetržitě k dispozici personál centra.

Není tedy zřejmé, z jakého důvodu OSPOD matce pobyt sjednal. OSPOD ani přes příznivou zprávu ze zařízení nezohlednil, že matka prokázala svou schopnost se o dítě postarat, pokud jí budou poskytnuty průběžná podpora a dohled.

4 Viz zpráva ze dne 25. 5. 2017.

5 Viz zpráva o prošetření poměrů pro Obvodní soud pro Prahu 9 ze dne 18. 10. 2018.

To, že matka neměla možnost projevit, zda a jakým způsobem se o dítě dokáže postarat, dovozují i z toho, že OSPOD navrhl odebrání dítěte z péče matky (ve druhé zprávě pro soud), aniž vůbec viděl dítě či měl možnost pozorovat matku s dítětem ve společné interakci. Trvám na svém závěru o pochybení OSPOD.

C.3 Postup OSPOD v zájmu dítěte

Starosta ve svém vyjádření uvedl, že OSPOD považoval svěřením nezletilého do péče otcovské babičky za řešení situace v jeho zájmu, neboť rodiče tak měli možnost podílet se společně na péči o dítě. **Tento argument postrádá logiku, neboť rodiče měli možnost se společně podílet na péči o dítě, aniž bylo předběžným opatřením svěřeno do péče otcovské babičky.** Situace, kdy rodiče žili ve společné domácnosti s prarodiči dítěte z otcovy strany, to bez problému umožňovala.

Starosta uvedl, že OSPOD si svůj názor nevytvořil pouze na základě znaleckého posudku. Klíčová pracovnice OSPOD přitom sdělila pracovnícím Kanceláře veřejného ochránce práv při místním šetření, že svěřením dítěte do péče otcovské babičky OSPOD navrhl zejména s ohledem na závěry znaleckého posudku.

K otázce znaleckého posudku bych chtěla upozornit, že z něj nelze dovodit, že by znalkyně vylučovaly péči matky. Znalkyně požadovaly, aby matka měla při péči o dítě neustálou podporu. Skutečnost, že matka je schopna (s podporou) o syna pečovat, prokázala již svým pobytem v dětském centru nemocnice, přičemž rodiče matky se zaručovali, že jí poskytnou neustálou pomoc s dítětem a mohou je ubytovat ve svém domě. Nicméně ani k této skutečnosti OSPOD jako kolizní opatrovník nepřihlédl.

OSPOD navrhl svěřením dítěte do péče babičky velmi brzy po porodu, aniž skutečně zjistil, zda je matka o ně schopna pečovat. Tento postup OSPOD nasvědčuje tomu, že OSPOD podporoval svěřením dítěte do péče otcovské babičky z důvodu, že matka i otec jsou osobami se zdravotním postižením. Takový postup je však **v rozporu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. Ta zakazuje, aby důvodem oddělení dítěte od rodičů bylo jen jejich zdravotní postižení, a naopak jednotlivým smluvním stranám ukládá, aby těmto osobám poskytly při plnění jejich rodičovských povinností veškerou možnou podporu.**

C.4 Současný postup OSPOD a podpora, kterou OSPOD matce poskytuje v péči o dítě

Vítám změnu přístupu OSPOD k věci. Starosta ve svém vyjádření uvedl, že OSPOD si vyžádal zprávu o poměrech v domácnosti rodičů matky, ve které matka v současnosti bydlí. Podle zprávy jsou poměry v domácnosti pro výchovu a péči o dítě vhodné. Změnila se situace oproti stavu, kdy pověřené právnické provedly místní šetření na OSPOD, a dítě nyní na základě dohody mezi matkou a otcovskou babičkou pobývá v režimu jakési střídavé péče, kdy je čtrnáct dnů u otcovské babičky a čtrnáct dnů u matky. Starosta ve vyjádření napsal, že: *„OSPOD bude matku v jejích rodičovských kompetencích podporovat tak, jak již bylo avizováno při společném rozhovoru s pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv.“*

Na tomto místě si dovolím upozornit na skutečnost, že sociální pracovníce při návštěvě pracovníc Kanceláře veřejného ochránce práv o žádné podpoře rodičovských kompetencí matky nehovořily. Uvedly jen, že by si výhledově dokázaly představit (v horizontu několika let), že by matka případně mohla o dítě pečovat, až bude dítě samostatnější. Z pohovoru však nebyl zřejmý záměr OSPOD poskytnout matce v tomto ohledu podporu ani ucelený plán jeho dalšího postupu v tomto směru.

Z vyjádření starosty tedy není zcela jasné, jakým způsobem má OSPOD v plánu rodičovské kompetence matky posilovat. Uvítala bych proto upřesňující informaci o tom, jaká je vize OSPOD v práci s touto konkrétní rodinou.

D. Opatření k nápravě

Protože z vyjádření ke zprávě o šetření není zřejmé, zda a jaká opatření k nápravě úřad přijal, navrhuji Úřadu městské části Praha 14, aby v dané věci:

- (A) změnil osobu klíčové sociální pracovníce;
- (B) přehodnotil svůj postoj, který k věci zaujal jako kolizní opatrovník, a v rámci právního zastupování nezletilého dítěte objektivně a nezájatě zhodnotil, zda je matka schopna péče o dítě (případně zda a jakou pomoc k tomu potřebuje), a v takovém případě podpořil svěřením dítěte do její výlučné péče, protože péče rodiče má zásadně přednost před péčí jiných osob.

Dále Úřadu městské části Praha 14 doporučuji, aby ve své budoucí praxi v obdobných případech:

- (C) ze zdravotního postižení rodiče automaticky nedovozoval jeho neschopnost pečovat o dítě, aby naopak zdravotní postižení rodiče zohlednil a umožnil rodiči projevít, zda a jakým způsobem je schopen o dítě pečovat, a poskytl mu k tomu dostatečnou pomoc a podporu;
- (D) při hájení nejlepšího zájmu dítěte vycházel z objektivních zjištění a nestranně přihlédl jak k informacím podaným jinými subjekty (porodnice, pomocná organizace atd.), tak k informacím zjištěným vlastní činností;
- (E) neopíral se pouze o znalecké posudky, ale sám si zjišťoval a vyhodnocoval informace a na jejich základě si vytvářel vlastní názor;
- (F) snažil se o nápravu napjatých vztahů v rodině s využitím dostupných nástrojů sociální práce, jako je např. odborná poradenská pomoc atp.

Závěrečné stanovisko zasílám starostovi městské části Praha 14 a žádám, aby mi podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělil, zda provedl navržená opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Pokud Úřad městské části Praha 14 nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudou považovat za dostatečná, podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím nadřízený úřad, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem Úřadu městské části Praha 14.

Brno 10. října 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv
(stanovisko je opatřeno elektronickým podpisem)